

МЕЖДУНАРОДНО ВИСШЕ БИЗНЕС УЧИЛИЩЕ - БОТЕВГРАД

РЕЦЕНЗИЯ

Относно: научната, научно-приложната и професионално-учебната дейност и научноизследователската продукция, представени в конкурса за заемане на академичната длъжност ДОЦЕНТ, обявен от Международно висше бизнес училище – Ботевград, в Държавен вестник, бр. 8 от 28 януари 2025 г.

Рецензент: проф. д-р Иванка Василева Асенова, МВБУ - Ботевград

Кандидат: гл. ас. д-р Ирина Топузова

I. Кратки биографични данни за кандидата

Представената за рецензиране научна продукция на д-р Ирина Топузова, която е единствен кандидат в настоящия конкурс, презентира нейната научноизследователска и преподавателска дейност след присъждане на образователната и научна степен „Доктор“, а именно периодът от 2016 г. до 2025 г. Документацията отговаря на всички критерии по смисъла на процедурата за провеждане на конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“.

Наукометричната справка, изготвена в съответствие с действащите нормативни изисквания и правилника на Международното висше училище, удостоверява, че кандидатът отговаря на минималните критерии по шестте групи показатели за участие в конкурса. Освен това, със събраните 563 точки той надвишава необходимия минимум за заемане на съответната академична длъжност. Не констатирах плагиатство в представените научни трудове и не ми е известно да има доказано по законоустановения ред плагиатство в научната продукция на кандидата.

Информацията, представена в творческата автобиография на д-р Ирина Топузова, ясно очертава нейния целенасочен стремеж към устойчиво професионално развитие, задълбочаване на научната експертиза и утвърждаване в теоретичното и приложното изследване на трудова и организационна психология и психология на пола – области, които се развиват динамично в съвременната психологическа наука.

Констатираната насоченост в научноизследователската, преподавателската и проектната дейност д-р Ирина Топузова тематично напълно съответстват на

професионалното направление, в чиято област е обявеният конкурс.

Ирина Топузова е придобила образователната и научна степен Доктор в професионално направление 3.2 Психология, Докторска програма „Психология на труда и професионална психодиагностика“ през 2016 г. в Югозападен университет „Неофит Рилски“. В същия университет е завършила и висшето си образование – ОКС „Магистър“ по Юридическа психология през 2010 г. и ОКС „Бакалавър“ по Начална училищна педагогика и английски език през 2007 г.

От 2011 г. е хоноруван асистент, от 2016 г. асистент, а от 2018 г. „Главен асистент“ по Психология /Трудова и организационна психология/ в катедра „Психология“ на Философски факултет на Югозападен университет „Неофит Рилски“. От 2021 г. е главен асистент в МВБУ – Ботевград.

Справката за преподавателската заетост показва, че д-р Ирина Топузова е титуляр на лекционни курсове по Социална психология, Трудова и организационна психология, Межкултурно лидерство и екипи, Организационно развитие и управление на промяната, Основи на статистиката за социалните и поведенческите науки и др., в бакалавърска и магистърска степен.

Ръководител е на магистърски програми по "Бизнес психология", "Управление на човешките ресурси и трудова психология" и "Организационна и бизнес психология", като обучението по последната се води на английски език.

За периода след придобиване на ОНС „Доктор“ кандидатът е участвала в 4 международни проекти, финансирани по програми на ЕС и е автор на общо 18 публикации, от които 2 монографии, книга, разработена въз основа на дисертационния труд, глава от колективна монография, 2 студии и 12 статии.

Това съвсем не изчерпва професионалните дейности на д-р Ирина Топузова. Тя е била член и официален представител на България в Съюза на младите изследователи (ERU) (2014–2016), член на Европейската асоциация по психология на развитието (EADP) (от 2021 г.) и Главен редактор на списание "Психологическа мисъл", (PsychOpen, Scopus), издавано от Югозападния университет "Неофит Рилски" (2019-2020). Понастоящем д-р Топузова е секретар и член на секция „Трудова и организационна психология“ към Дружество на психолозите в България (от 2020 г.), член на Международния научен съвет на годишната международна научна конференция на МВБУ (от 2022 г.), както и рецензент в списание *Философия* – научно-методическо издание на Издателство „АзБуки“ към Министерството на образованието и науката (от 2018 г.).

Кандидатът притежава и впечатляващ експертен и административен опит от разнообразно естество: Експерт (външен оценител) на проектни предложения по Програма „Еразъм +“ към Център за развитие на човешките ресурси /ЦРЧР/ на Национална агенция за Република България (от 2017 г.), експерт - обучител по Оперативната програма „Наука и образование за интелигентен растеж“ (2020 – 2021) и по Оперативната програма за административен капацитет (2014-2016), ръководител на Център за лидерство на жените при МВБУ (от 2021 г.), Институционален Еразъм+ координатор на МВБУ (от 2021 г.), вещо лице към Окръжен и Административен съд, Благоевград (клас „Съдебно-психологична експертиза на психичното състояние“ – от 2020 г.).

II. Оценка на научната и научно-приложната продукция на кандидата

Включената за рецензиране научна продукция (за периода 2016 г. – 2025 г.) е адекватна теоретична база на публичните, административните и практико-приложни дейности в досегашната професионална реализация на кандидата. В конкурса за заемане на академичната длъжност „доцент“ д-р Ирина Топузова участва с научна продукция от 14 научни произведения, от които 2 монографии, 1 книга, разработена въз основа на дисертационния труд, 1 студия и 4 статии (само една в съавторство) на български език, а на английски език и в съавторство – 1 глава от колективна монография, 1 студия и 4 статии, като студията и две от статиите са публикувани в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация (Scopus & WoS).

Списъкът от публикации, които не са представени за рецензиране, включва 4 статии отново в тематичната област на трудовата и организационната психология.

Прегледът на включената за рецензиране научна продукция позволява условното ѝ групиране в 6 семантични полета, които разкриват доминантите на изследователския интерес в научната продукция на д-р Топузова, а именно:

1. *Кроскултурна психология, лидерство и организационна култура (монография: (2025). Организационна култура и лидерство. Културен лидерски код. Ботевград: Издателство на МВБУ;*

2. *Управление на мотивацията в организационна среда (Книга публикувана на база на защитен дисертационен труд: (2024). Управление на мотивацията. Прилагане на модел за мотивационна диагноза в университетска среда. Ботевград: Издателство на МВБУ; студия: (2024). Практики за управление на човешките ресурси и организационна*

привързаност при работещи в онлайн и във физическа среда. Научни трудове на МВБУ, Том 16, 58 – 77.; Статия: (2018). Educational reform and human resource management practices in an academic environment. In: The education at the crossroads - conditions, challenges, solutions and perspectives, (pp.72-76), PUBLISHER: Macedonian Science Society – Bitola, Republic of Macedonia.; Micro-political practices in higher education: a challenge to excellence as a rationalising myth? Critical Studies in Education, <https://doi.org/10.1080/17508487.2017.1381629> (SCOPUS&WoS) 61(2), 195–211.; Статия: (2016). Changes in the human resource management practices and work motivation in academic environment. In: Achieving excellence in education, employment and human resource management. „ValjevoPrint“ Valjevo, (pp. 147-162); Статия: (2016). Структура на мотивацията за работа и взаимовръзки с удовлетвореността от труда при университетски преподаватели. В: Лидерство и организационно развитие. (460-471), УИ „Св. Климент Охридски“; Статия: (2016). Организационна ефективност и мотивация на университетските преподаватели. В: Лидерство и организационно развитие, (90 99), УИ „Св. Климент Охридски“).

3. *Организационно развитие и организационна диагностика (монография: (2025).* Психологически измерения на организационната ефективност. Ботевград: Издателство на МВБУ;

4. *Ролята на баланс между личния и професионалния живот и връзка със стреса на работното място и бърнаут (Статия: (2024).* Демографски фактори и тяхното влияние върху стратегиите за справяне със стреса в организационна среда. Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономически растеж, бизнес перспективи, пазарно позициониране в условията на криза“, София 406 – 423. Ботевград: Издателство на МВБУ.

5. *Психологични феномени и когнитивни пристрастия (когнитивни склонности) в организационна среда (статии: 2024.* Когнитивни пристрастия: същност и влияние в бизнес среда. Сборник с доклади от международна научна конференция „Икономически растеж, 2 MARCH 2025 . бизнес перспективи, пазарно позициониране в условията на криза“, София, 424 – 439. Ботевград: Издателство на МВБУ.

6. *Психология на пола (глава от колективна монография: (2020).* Family, Career Progression and Gendered Academic Citizenship. Publisher Name Palgrave Macmillan, Cham.; Студия: (2016). Perpetuating academic capitalism and maintaining gender orders through career practices in STEM in universities. Critical Studies in Education, 60(2), 205–225.; (2019).

Mentoring and sponsorship in higher education institutions: men's invisible advantage in STEM? Higher Education Research & Development, 39(4), 764–777.

Научноизследователският принос и творческото присъствие на кандидата проличават ясно при прочита на двете монографии: 1. Организационна култура и лидерство. Културен лидерски код. Ботевград: Издателство на МВБУ, и 2. Психологически измерения на организационната ефективност. Ботевград: Издателство на МВБУ.

Монографията „Организационна култура и лидерство. Културен лидерски код“ представя оригинален и интердисциплинарен поглед към сложната взаимовръзка между културните характеристики на организациите и лидерските практики. Централно място в проучването заема концепцията за културен лидерски код (КЛК) – аналитична рамка, чрез която се интерпретират механизмите на съвместимост или напрежение между организационната култура и лидерския стил. Д-р Топузова проследява как традиционно утвърдените модели, които предполагат логическо съответствие между културни профили и лидерски подходи, често се разминават с реалните управленски практики, които налагат търсене на адаптивни и понякога парадоксални решения. Д-р Топузова разглежда културния лидерски код (КЛК) както в теоретичен, така и в приложен контекст, като разработва типология, методологична рамка за анализ и извършва съпоставка между културни и лидерски параметри. Съществен принос на труда е способността на автора да свърже вътрешноорганизационната културна динамика с външни (национални и межкултурни) влияния, предлагайки модел за интерпретация на лидерството в условия на многообразие, трансформация и криза. Авторът демонстрира дълбоко разбиране за психологичните и емоционални аспекти на лидерството, както и за значението на личностните качества на лидера в процесите на културно адаптиране. Включените казуси и практически наблюдения обогатяват теоретичните постановки и подчертават значимостта на гъвкавите, контекстуално осмислени лидерски стратегии. Монографията представлява ценно допълнение към съвременната организационна теория, предлагайки иновативен инструментариум за анализ и управление на културната сложност в лидерския процес.

Втората монография – „Психологически измерения на организационната ефективност“ – представя задълбочено изследване на организационната ефективност през призмата на психологичните фактори, с фокус върху специфичните характеристики на публичния сектор. Д-р Топузова изгражда концептуална и емпирична рамка, която съчетава класически и съвременни теории за организационната ефективност с

психологичните подходи, демонстрирайки, че ефективността не може да бъде пълноценно разбрана извън контекста на културни, лидерски и индивидуално-поведенчески детерминанти.

Особен принос на изследването е акцентът върху взаимодействието между организационната култура, лидерските стилове и практиките за управление на човешките ресурси. Представен е богат емпиричен материал от публични висши учебни заведения в България, който позволява да се изведат доминиращи културни модели, лидерски профили и съответстващи им управленски практики. В заключителната част е представен задълбочен анализ, очертаващ значими вариации в зависимост от институционалната среда, индивидуалните характеристики на служителите и позиционната им роля в организацията. С този монографичен труд д-р Ирина Топузова успешно обосновава необходимостта от интегриран и многопластов подход към организационната ефективност, като показва как психологичните измерения играят ключова роля за устойчивото развитие на организациите. Предложената рамка очертава ценни теоретични и практически перспективи за прилагане в различни организационни контексти, особено в условия на промяна, трансформация и необходимост от адаптация към съвременната среда.

III. Цитирания

В справката за забелязани цитирания са посочени впечатляващите общо 187 цитирания в научни издания, реферирани и индексирани в световноизвестни база данни с научна информация, като 114 цитирания са в Scopus и 73 цитирания са в Web of Science. Този факт недвусмислено свидетелства за силния отзвук от научните трудове на кандидата в академичната общност в световен мащаб, както и за неговата разпознаваемост в изследователската сфера, особено в областите на психология на пола, кроскултурна психология и трудова и организационна психология.

IV. Основни приноси в научната, научно-приложната и преподавателска дейност на кандидата

Сред отличителните качества на д-р Ирина Топузова се откроява способността ѝ, от една страна – да обобщава и структурира научното знание с яснота и прецизност при създаването на собствени теоретични модели, а от друга – да ги проверява чрез добре

планирани и методологично обосновани емпирични изследвания. Силно впечатление прави фактът, че изследванията, проведени от кандидата, стъпват на стабилна теоретична основа, подкрепени са с емпирични данни, а получените резултати имат потенциал за практическо приложение в областта на управлението на човешките ресурси, организационното поведение и стратегическото развитие.

Напълно споделям формулираните приноси, свързани с широк спектър от концептуални и емпирични разработки, насочени към диагностика и оптимизация на лидерските и организационните процеси, които коментирам по следния начин:

1. Креативно формулирана концепция за културен лидерски код (КЛК) и разработен на нейната основа модел, който интегрира специфични културни характеристики и лидерски поведения и може да бъде използван за диагностика и оптимизация на управленските практики.

2. Разработване на научно обоснован модел за мотивационна диагностика в академичната среда, който анализира връзката между психологическите нужди на преподавателите и тяхната продуктивност, и има значение за ефективното управление на човешкия капитал в академичния сектор.

3. Реализирано мащабно кроскултурно изследване, което идентифицира ключови организационни модели в европейските университети и сравнява тяхната практика с българската академична среда, като предоставя основа за реформи и прилагане на най-добрите практики за подобряване на управлението и академичната продуктивност.

4. Реализирани изследвания с принос върху разбирането на влиянието на системите за възнаграждение, менторството и институционалните бариери, свързани с половата равнопоставеност, върху академичната продуктивност и кариерното развитие, както и върху предизвикателствата и механизмите за успешни управленски реформи във висшето образование.

5. Реализирани изследвания с принос към разбирането на факторите, които влияят на организационната ангажираност, организационната ефективност иновациите и управлението в различни професионални и институционални контексти.

VII. Критични бележки, препоръки

Идентифицираните приносни моменти в научните трудове на д-р Ирина Топузова отразяват в синтезиран вид основните акценти, тематични ядра и постижения на нейната

цялостна изследователска дейност. Те демонстрират последователност, научна задълбоченост и устойчив интерес към съвременни проблематики с висока теоретична и практическа значимост.

VIII. Обобщено заключение

Въз основа на посочените констатации, резултат от прегледа на цялостната документация по процедурата, както и от прочита на предоставената за рецензиране научна продукция, с пълна и професионална удовлетвореност, заявявам с убеденост своя положителен вот, на д-р Ирина Топузова да бъде присъдена академичната длъжност „доцент” в област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление 3.2. Психология (Трудова и организационна психология)

Дата: 23.04.2025 г.

Подпис: